

International Journal of Social Sciences

ISSN:2587-2591

DOI Number:<http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.21.19>

Volume 9/1

2025 p. 353-372

TÜRKİYE'DE İLK KADIN BAŞBAKAN: TANSU ÇİLLER

THE FIRST FEMALE PRIME MINISTER IN TÜRKİYE: TANSU ÇİLLER

İsmail Derrida KIRAN*

ÖZ

Tansu Çiller, Başbakan Süleyman Demirel'in daveti üzerine siyasete atılmıştır. Demirel başkanlığında Doğru Yol Partisi (DYP) ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) arasında kurulan koalisyon hükümetinde ekonomiden sorumlu devlet bakanı olarak görev yapmıştır. Demirel'in cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine DYP genel başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin siyasi tarihinde ilk kadın başbakan seçilmiştir. Tükenmeyen bir "hırs" bunu destekleyen "azim" ve bu iki hasleti müdafaa eden bir "direnc"e sahipti. Çiller, realitesi dünyada "kadın lider" formülü benimsenmiş olsa bile ilk kadın başbakan modeline Türkiye'de yanlış girildiği için başarısız olunmuştur. Buna rağmen Çiller, Türkiye'nin siyasi tarihi için önemli bir figürdür. Geleneksel toplumdan modern topluma geçiş yapan Türkiye'de bir kadın siyasetçinin ilk defa başbakan olması önemli bir dönemeçtir. Bu nedenle makale, sahasında ilk olma özelliğine sahiptir. Amacı da halkı Müslüman olan Türkiye'de başbakan olarak görev yapan Tansu Çiller'in hemcinsleri Pakistan'da Binazir Butto ile Bangladeş'te Begüm Halide Ziya gibi siyasi figürlerden farklı olarak ilk defa kadın başbakan olması deneyiminin, Doğu ve Batı toplumları arasında sıkışan Türkiye'nin kendi toplumsal gerçekleri ile yüzleşmesi gerçeğini ortaya koymaktır. Siyasi tarihe yönelik araştırma yapmak için kaynaklar taranarak yazılan makale, büyük transformasyonların yaşandığı ve Soğuk Savaş'ın bittiği bir dönemde Türkiye'nin ilk kadın başbakanı olarak vazife ifa eden Tansu Çiller'i konu edinmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Türkiye, DYP, Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Kadın Başbakan.*

ABSTRACT

Tansu Çiller entered politics upon the invitation of Prime Minister Süleyman Demirel. She served as the minister of state responsible for the economy in the sampling organized between the True Path Party (TPP) and the Social Democratic Populist Party (SDP) under the chairmanship of Demirel. As a result of Demirel's election as

---

* Araş. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalı, E-mail: ismayilkiran@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8919-8145, Van, Türkiye.

president, she was elected as the leader of TPP and the first female prime minister in the political history of the Republic of Türkiye. Although the reality of Çiller, who has an inexhaustible “ambition”, “perseverance” that supports it, and a “resistance” that defends these two characteristics, holds the “female leader” formula in the world to a small extent, although she is the first female prime minister, this model was entered wrongly in Türkiye and failed. Despite this, Çiller is an important figure for Türkiye’s political history. It is an important turning point for a female politician to become prime minister for the first time in Türkiye, which is transitioning from a traditional society to a modern society. For this reason, the article is the first in its field. The aim of Tansu Çiller, who served as the prime minister in Türkiye, where the population is Muslim, is the first female prime minister, unlike her fellow political figures such as Binazir Bhutto in Pakistan and Begüm Halide Ziya in Bangladesh. It is the fact that he faces his own social realities. The article, written by scanning the sources to make a new reading on political history, is about Tansu Çiller, who served as Türkiye’s first female prime minister at a time when major transformations were experienced and the Cold War ended.

Keywords: *Türkiye, TPP, Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Female Prime Minister.*

Giriş

Türkiye’de siyasal yaşamın önemli figürlerinden Süleyman Demirel, başında bulunduğu DYP’nin zaman tüneline kalmaması için “kızım” diye hitap ettiği Tansu Çiller’i 1990 yılında siyaset yapmaya davet etmiştir. Bu da onun 1991 yılında siyaset sahnesinde gözükmesine ve İstanbul milletvekili seçilmesine neden olmuştur.

Haberleşmenin kendini yeni çağ olarak sunduğu bir dönemde müstesna vizyonuyla Türkiye’yi dünyaya entegre eden Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın 17 Nisan 1993’te vefat etmesi üzerine ekonomiyi 500 günde düzlüğe çıkarma sözü ile birlikte inanç, ilke ve güvenirliliğini kaybeden Başbakan Demirel, cumhurbaşkanı olmayı tercih etmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından 16 Mayıs 1993’te Cumhurbaşkanı seçildiği için de hem başbakanlık ve hem de DYP genel başkanlık görevinden ayrılmak mecburiyetinde kalmıştır. Bunun üzerine Çiller, 13 Haziran 1993’te gerçekleşen büyük kongrede DYP Genel Başkanı seçilmiş bu da ona Türkiye’de ilk ve tek kadın başbakan olma yolunu açmıştır (Zarcone, 2004: 215). 22. başbakan olarak 25 Haziran 1993’te başlamış olduğu bu görevi üst üste kurmuş olduğu üç hükümetle 6 Mart 1996 tarihine kadar sürdürmüştür. Necmettin Erbakan başkanlığında 1996-1997 yılları arasında görev yapan RP-DYP koalisyon hükümetinde ise başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olarak görev yapmıştır.

Büyük bir heyecanla başlayan siyasi yaşamını başbakanlıkla taçlandıran Çiller, 3 Kasım 2002’de yapılan genel seçimde partisinin başarısız olması üzerine siyasi kariyerini noktalamıştır. Bu başarısız deneyimi, onu kadınların siyasetteki yüzü yapamadığı gibi hemcinslerinin gelecekle ilgili heyecanını da tüketmiştir.

1. Tansu Çiller’in Siyasi Düşüncesinin Oluşum Süreci

1.1.Yaşamı ve Eğitim Süreci

Tansu Çiller, 24 Mayıs 1943'te İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İlkokula İstanbul'da İsmet İnönü İlkokulunda başlamıştır. Babası Hüseyin Necati Çiller'in görevi nedeniyle 5. sınıfı Bilecik'te Edibali İlkokulunda devam etmiştir. Ancak bitiremeden İstanbul'a döndüğü için ilk 4 yılını okuduğu okula yeniden kayıt yaptırmış ve İsmet İnönü İlkokulunun adı Demokrat Parti (DP) tarafından değiştirilerek Namık Kemal İlkokulu yapıldığı için bu okuldan mezun olmuştur (Yalçın, 1998: 137). Arnavutköy Amerikan Kız Kolejinden¹ sonra 1967 yılında Robert Kolej Yüksek Okulu (Boğaziçi Üniversitesi) ekonomi bölümünü bitirmiştir. Bu kolej, eşi Özer Süleyman Uçuran ile evvela tanışmalarına sonra da evlenmelerine vesile olmuştur. 1969 yılında ABD'ye gitmiş New Hampshire Üniversitesinde yüksek lisans yapmıştır. Doktorasını 1971 yılında Connecticut Üniversitesinde, doktora sonrası çalışmalarını ise Yale Üniversitesinde tamamlamıştır. 1971-1973 yılları arasında Franklin and Marshall College'de, 1974 yılından itibaren de Boğaziçi Üniversitesinde çalışmaya başlamıştır (Erel ve Bilge, 1994: 225-228).

1920 yılının başından itibaren Vakit gazetesinin Ankara muhabiri olarak çalışan Hüseyin Necati Çiller, 1924 yılında Halk Fırkasının grup toplantısında milletvekillerinin maaşlarına yapılacak zam talebini konu edinen tartışmaları haber yapmıştır. Haberde zam isteyenlerden özellikle de Kozan Milletvekili Ali Saip Ursavaş'ın "Yetişmiyor, zammı fazla görenler dairelerine bağışlasın" sözünü, fotoğrafıyla birlikte yayımlayarak olayı kamuoyunun gündemine taşımıştır. Bu haber, onun meclis koridorlarında Ursavaş ve arkadaşları tarafından hırpalanmasına neden olmuştur (İlyas, 2015: 239). Olaydan sonra muhabirliği bırakmış ve 29 Ekim 1925'te Muğla'da, Akyol adını verdiği gazeteyi çıkarmıştır. Ancak, 12 Ocak 1927 tarihine kadar günlük olarak aralıksız çıkardığı Akyol'u, dönemin Muğla Belediye Başkanı Ragıp Bey'le girdiği kavga'nın ardından bırakmış ve İstanbul'a dönmüştür (Akın, 1995: 18). İstanbul Belediye Başkanlığına bir süre vekâlet ettikten sonra 1953'te Bilecik Valiliği'ne atanmış 6 Nisan 1954'te buradan emekli olmuştur. 1954'te Muğla'dan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) milletvekili adayı olmuş ama seçimi kazanamamıştır (Erel ve Bilge, 1994: 232).

1.2.Siyasi Kariyeri

Tansu Çiller, Boğaziçi Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışırken ismini sivil toplum kuruluşlarından TÜSİAD'ın, iktidarda bulunan Anavatan Partisi'nin (ANAP) 1987-1988 yılları arasında uyguladığı ekonomik yaklaşımı eleştirmek için hazırlamış olduğu raporla duyurdu (Çiller, 1987). Aynı tarihte eski başbakanlardan Demirel, "kasaba partisi" imajından kurtulmak için genç ve aynı zamanda ekonomi profesörü Çiller'i siyaset yapması için partisine davet etmiştir (Erel ve Bilge, 1994: 25). Çiller, merkez-çevre ilişkisinin bir sonucu olarak 1990 yılının Kasım ayında DYP'de siyasete girmiş ve 20 Ekim 1991'de İstanbul milletvekili seçilmiştir. Bunu XX. ve XXI. dönemlerde milletvekili

¹ Çiller'in bu kolejde okuyan sınıf arkadaşlarından birisi de Hüsamettin Cindoruk'un eşi Dilek Cindoruk'tur (Türk Siyasal Yaşamında Hüsamettin Cindoruk, Kaan Gaytancıoğlu, İstanbul, 2020, Tekin Yay., s.75).

seçilmesi takip etmiştir. Seçim sürecinde ortaya atılmış olduğu “iki anahtar” sloganı ile seçim kampanyasına katılmıştır. Demirel, 20 Kasım 1991’de ayrı dili konuştuğu ve Erdal İnönü’nün de başında bulunduğu SHP ile 49. koalisyon hükümetini kurmuştur. Çiller, bu hükümette ekonomiden sorumlu devlet bakanı olarak görev almıştır.

Çiller’in dışında hükümette görev yapan ikinci bir kadın bakan daha vardı. O da meclis dışından Kadın Statüsünden Sorumlu Devlet Bakanlığına atanan Prof. Dr. Peyman Türkan Akyol’dur. Akyol, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk kadın bakanı ve rektörüdür. 25 Mart 1971’de kurulan 33. Nihat Erim Hükümeti’nde meclis dışında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olmuş (Erim, 2007: 191) ve bu görevi 3 Aralık 1971 tarihine kadar sürdürmüştür. Bakanlıktan ayrıldıktan sonra 31 Mayıs 1980’de Ankara Üniversitesine rektör seçilmiş ve 31 Temmuz 1982 tarihine kadar bu görevde kalmıştır. Daha sonra TBMM’de XVIII. dönem İzmir milletvekili seçilmiştir. Çiller başkanlığında kurulan 50. Hükümet’te de meclis dışından Kadın ve Çocuktan Sorumlu Devlet Bakanı olarak atanmıştır (Çerezci, 2018: 831).

17 Nisan 1993’te Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın ani ölümü siyasette dengeleri değiştirdiği için Başbakan Demirel, 16 Mayıs 1993’te TBMM’de yapılan seçimle Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bu da ünlü konuşmasında “I have a dream” yani “Bir hayalim var” diyen Martin Luther King gibi siyasi kaderinde yeni bir hayalin gerçekleşmesine vesile olmuştur.

1.3.Doğru Yol Partisi’nin (DYP) Beslendiği Kaynaklar

Merkez sağın ortaya çıkışı, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde izlenen ekonomik politikalarla birlikte Türkiye’nin toplumsal yapısının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu çizginin izlediği yol liberal ekonomik politikalarla toplumun inanç, değer ve hayat biçiminin modernleşmeyle birleştirilmesidir. Bu da büyük bir ölçüde yeni koşullara uyum sağlayarak devam ettirilmiştir. Demokrat Parti (DP) ve diğer merkez sağ partiler bir ölçüye kadar benzer bir siyasi anlayışı izlediler. Öncelikle ekonomik liberalizm, dinî hassasiyetler ve milliyetçilikten beslenen merkez sağ siyaset anlayışı oluşturulmuştur.

Merkez sağ partileri diğer sağ partilerden ayıran asıl nokta aşırılıklardan uzak olmaları, sorunları çözmeyi ve dengede tutmaya çalışmalarıdır. Halka yakın olmaları ülkedeki kültürel farklılıkları birleştirmiştir. Temel unsur yerli değerlerle evrensel değerler arasında uyumun sağlanarak halkı devlete ve siyasi yaşama bağlayan köprülerin kurulmasıdır (Süter, 2004: 51-62). Bunun için de dinî eğitim ile birlikte dinî yayınların teşvik edilmesi kabul edilmiştir. Ayrıca cami sayısının çoğaltılması ve tarikatların çalışmalarındaki baskının hafifletilmesi yoluna gidilmiştir. İslami tonun ağır bastığı milliyetçilik, DP ile birlikte merkez sağ partilerin tabanın isteklerine göre uyguladığı politikalar olmuştur (Özder, 2006: 87-88).

DP’den itibaren merkez sağ partiler kırsal kesime diğer partilere oranla daha yakın olmuşlardır. Bu yakınlığın sebebi ekonomiden ziyade ideolojik kaynaklıdır (Kahraman,

1995: 19). Sağ partiler ekonomide özel mülkiyeti, sosyo-kültürel alanda ise millî kültürü savunmuşlardır.

DP'nin devamı mahiyetinde kurulan AP, köylü kesimi ile en sıcak ilişkiyi kurmuştu. Demirel, partinin Türkiye'de köylü kesimin yüzüydü ve "Çoban Sülü" olarak kabul görmüştür. Bu da köylü kesimin seçimlerde partisini destekleyerek ona duyduğu vefanın bir neticesidir. Oysa onun bu duruşu geleneksel cumhuriyet elitinin imajına uymayan yeni bir figürdü. Köyde yetişen ve buradan Türkiye'nin ilk başbakanı olan Demirel'in "Köy ve köylü meselesi bir beşeriyet meselesidir." Ayrıca "Şehirde ne varsa, köyde o olacaktır." (Arzık, 1985: 24-34) Sözü bu kesime vermiş olduğu değeri göstermektedir.

DYP en büyük seçmen desteğini Anadolu'nun kırsal kesiminden almıştır. Partinin toplumsal tabanını kırsal kesimi oluşturan köy ve kasabalarda çiftçilik yaparak yaşayan insanlar ile kentlerde bulunan küçük esnaf ve tüccarlar oluşturmaktaydı (Yetim, 2000: 69). DYP, AP geleneğinden geldiği için yaşanan kentleşmeyle birlikte almış olduğu seçmen desteği birbirine çok yakındı. Fakat DYP, 1990 yılından itibaren yaşanan göç ve modernleşme ile birlikte seçmenden AP'ye göre daha zayıf bir noktadaydı. Bunun nedenlerinden birisi de ANAP'ın kırsal kesimde DYP'ye rakip olmaya başlamasıydı.

Diğer taraftan DYP, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Türkiye ortalamasının üzerinde oy almıştır. Çünkü bu iller genellikle kırlık-modernleşme endeksinde düşük ya da negatif değerleri olan illerdir (Üstün Ergüder, "Siyaset Sosyolojisi Bakımından Seçim Analizi", Tercüman, (Yazı Dizisi: 5-12 Aralık 1987), 11 Aralık 1987, s. 2). Bu da partinin tarım sektörüyle pozitif, buna karşılık sanayi, ticaret ve hizmet sektörleriyle de negatif ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Bundan ötürü DYP daha çok kırsal kesimin partisidir. Bu kesime destek mahiyetinde hizmetler vermesi partinin toplumsal tabanının taleplerini karşılamaya yöneliktir (Dıvarcı, 1996: 75).

Demirel, AP'nin 28. kuruluş yıl dönümünde yapmış olduğu konuşmada "DYP, DP'nin fikirde, felsefede, kadroda ve reyde devamı olan AP'nin, fikirde, felsefede ve geniş çapta kadroda devamı" (Tercüman, 12 Şubat 1988) olduğunu söylemektedir. DYP Genel Başkanlarından Hüsametdin Cindoruk'a göre de "DYP milliyetçi, muhafazakâr dindar bir parti olmasının yanı sıra laik ve sağ bir partidir" (Tercüman, 21 Haziran 1986). Çiller de DYP'nin kimliği konusunda "Temsil ettiğim insanlar var ve ben Türkiye'deki en büyük partinin başkanı olan bir Başbakanım. Benim partim laikliği, bütün insanlara istedikleri şekilde konuşma özgürlüğü, din özgürlüğü ve dinlerini ifade etme özgürlüğü veren muhafazakâr bir partiyi temsil ettiğini" söylemektedir (Başbakan Tansu Çiller'in Konuşmaları, 1994: 410).

DYP'de toplumun inanç ve değerlerine saygı konusunda temelde laik bir tutumun yer aldığı muhafazakâr bir yapının varlığı söz konusudur (Tosun, 1999: 233). Bu açıdan DYP, muhafazakâr özelliğini göstermek için toplumun dinî hassasiyetlerini ve dinî sembolleri ön plana çıkarmıştır. Özellikle 18 Nisan 1999 seçimleri öncesinde DYP'nin diğer partilere

göre daha muhafazakâr ve daha milliyetçi bir siyaset anlayışını izlediği görülmektedir (Mert, 1999: 40). Ama gerek Demirel ve gerekse de Çiller döneminde muhafazakârlık DYP içinde kimlik yerine sadece değer olarak kabul görmüştür. Çünkü DYP için milliyetçilik; her türlü farklılıkları zenginlik sayan, herkesi kanun önünde eşit gören, maddi ve manevi değerleriyle ülkeyi sonsuza kadar yaşatacak bir güç kaynağıdır (Doğru Yol Partisi 1987 Seçim Beyannamesi, 1987: 42). AP iktidarında dışişleri bakanı olarak görev yapan İhsan Sabri Çağlayangil’e göre DYP; muhafazakâr, milliyetçi, geleneklerine bağlı, dine saygılı, laiklikten uzak olmayan ve sosyal adaletçiliği komünizme yakın olmayan bir partidir (Yankı, 4-10 Kasım 1985, Sayı: 762, s. 8).

Cindoruk ve Demirel döneminde partinin demokratikleşme söylemi “anti-militarizm” ile “sosyal devlet ve insan unsuru” olmak üzere iki temel boyuttan oluşmaktadır. İkisinin dile getirdikleri demokratikleşme söyleminin Çiller döneminde değiştiği görülmektedir (Sakallıoğlu, 1994: 20). Bu açıdan Çiller’in din ve milliyetçilik konusunda kullandığı söylem Demirel ve Cindoruk’un kullandığı söylemlerden çok farklıdır. Demirel, konuşmalarında Kuran-ı Kerim’deki surelerden örnekler verirken, Çiller hadislere yer vermiştir. Onu Cindoruk ve Demirel’den ayıran diğer önemli bir nokta ise “bayrak” ve “ezan” söylemini daha çok kullanmasıdır. Ayrıca gerektiğinde başını örtmüş ve hediye edilen Kuran-ı Kerimleri öpmüştür. Özellikle Refahiyol Hükümeti döneminde DYP’nin grup toplantısında yapmış olduğu konuşmada partisini manevi değerleri koruyan ve değişimi gerçekleştiren “2D” yani “laiklik ve “Müslümanlık” gibi iki değer üzerinden tanımlamıştır (Cumhuriyet, 7 Kasım 1996).

Demirel tarafından şekillendirilen DYP, solculuğun en belirgin özelliklerinden biri olan devletçi ekonomiyi ve buna dayalı devletçi siyaseti her zaman savunmuştur. Çiller’e göre DP cumhuriyeti tamamlamıştır. Bu da Atatürk’ün özlemiydi. Çünkü cumhursuz cumhuriyet olamazdı (Çiller, 2002a: 153). Oysa Aydın Menderes’e göre Demirel’in başında bulunduğu DYP, DP’den ziyade ANAP’ın devamı gibiydi. Çünkü özgün projelere sahip olamadığı gibi özgün bir programı ve özgün bir kadrosu da yoktu (Menderes, 1992: 260). Her iki partide zihniyeti birbirine yakın çok sayıda milletvekili vardı. Ama DYP evvela teoride devamcısı olduğunu söylediği AP gibi davranmak istemesine rağmen bunu devam ettirememiştir. Çünkü DYP bir miras partisi olarak kurulduğu için “kırak” sloganı etrafında siyaset yapılmıştır.

Anavatan Partisi milletvekillerinden Kocaoğlu’na göre DYP, Demirel’i siyaseten rehabilite etmek için kurulmuş bir terapi partisidir. Merkez sağ partisi olarak vasıflandırılması doğru değildir (Kocaoğlu, 2003: 102). DYP, kendisi için farklı bir kimlik bulmak ve bunu derinleştirmek istemiştir. İnşa ettiği yeni kimliği AP’nin ideolojik mirasından ziyade savunmacı bir kimlikti. Asıl hedef ise merkez sağ partilerin gelip dayandıkları siyasi mantık olan neo-liberalizmdi. Fakat bunu da istemeyerek benimsemişti. Çünkü geçmişi her zaman devletçi ve muhafazakâr ideolojiye dayanıyordu. Ama DP-AP-DYP’nin siyasi geleneğinin en önemli özelliği ideolojik yönelimini “minimal” ve “öteki” ile ilintilendirmesidir (Sakallıoğlu, 1999: 39).

Bu açıklamaların sonucunda DYP'nin iki özelliği dikkat çekmektedir: Birincisi, DYP, siyasi tarih açısından kadro partisi olarak görülmektedir. Kitle partileriyle kadro partileri arasındaki en büyük fark üye sayılarından ziyade yapılarından kaynaklanmaktadır. Kitle partilerinin ana ögesi üyelerdir. Fakat kadro partileri kitle partileri gibi üyelere partilerini açmışlardır. Ancak kadro partilerinde ön planda olan partiye oy sağlamaktır. Çok sayıda kişiyi partiye üye yapmak ikinci plandadır. Kadro partilerinde seçimlere hazırlık ve seçim kampanyasını yürütmek seçkinler tarafından sağlanmaktadır. Bu seçkinler arasında partiye oy sağlayabilecek prestijli, kampanyayı yönlendirmeyi bilen ve kampanya masraflarını karşılayabilecek kişiler bulunmaktadır. Kadro partilerinde temel çalışmalar seçim dönemlerinde fazlaşır ve seçim çalışmaları küçük bir grup tarafından yürütülmektedir. İkincisi ise DYP, milliyetçi ve muhafazakâr misyonunun yanında “dava partisi”dir (DYP Seçim Bildirgesi, 1991: 20).

1977 yılında Demirel, AP'nin bir dava partisi olduğunu söylemektedir. Ona göre dava sağlamdır ve AP davanın etrafında toplanmıştır. Kopan, partiden değil davadan kopmuş olur. Kendilerini bir davanın ve bir mücadelenin partisi olarak ifade etmektedirler (Demirel, 2004: 11). Ülkenin gerçek iktidarı olamayan DP'nin başlattığı ve AP ile devam eden “dava” söylemi seküler bir yaşamın savunucusu olan Çiller'in başbakan olduğu dönemde de savunulmuştur.

Türkiye’de Türk Solu’nun kullanmış olduğu “devrim” kavramına karşılık bütün sağ partiler bir “kült” olarak “dava” kavramını kullanmışlardır. Bu kültür 1950 yılında iktidara gelen DP ile başlar ve onun devamcısı olduğunu söyleyen AP ve DYP ile de devam etmiştir (Danzikyan, 1997: 75). Millî Görüş çizgisi ile Türk milliyetçiliğini temsil ettiğini söyleyen Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) de kurulduğu günden beri kendini dava partisi olarak tanımlamaktadır. Merkez sağın diğer partilerinden Anavatan Partisi ile 2002’de iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)’de bu kavram etrafında siyaset yapmışlardır. Sağ partilerin tükettiği bu kavramın vücuda gelişi Necip Fazıl Kısakürek’in 1949 yılında destan formatında yazmış olduğu Sakarya Türküsü isimli 50 mısralık şiirde dile getirdiği metaforla saklıdır, şöyle ki:

Eyvah, eyvah, Sakaryam, sana mı düştü bu yük?

Bu dâva hor, bu dâva öksüz, bu dâva büyük!.. (Kısakürek, 1989: 398-400).

Kısakürek’in bu haykırışı Cumhuriyet’in ilanından hemen sonra mazi ile ati arasında sağlam köprüler kuran bir neslin inşa edilememesine duyduğu tepkinin bir sonucudur. Ayrıca ayağa kalk Sakarya, bir coşkunun ötesinde romantik ve haklı bir ilkenin heyecanıdır. “Necip Fazıl 1940’lardan itibaren davasını bu temel ilke üzerine oturttu...” (Timur, 2014: 109). Köklerinden koparılmış ve bir sürü problemlerle malul bir toplumu sanatsal olarak diriltmek zor olduğu için sağ partiler 1950 yılından itibaren istediklerini bu metafor üzerinden yeni bir prototiple inşa ettiler. Bu nedenle Büyük Doğu dergisinin kurucusu Kısakürek, içinde Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan’ın da yer aldığı

gelecek “altın nesil”in entelektüel ikonu olmuştur (Perrier, 2018: 97). Öncülüğünü Millî Türk Talebe Birliği (MTTB)’nin yaptığı ve öğrenci ağlarıyla örülü bu yapı iddialı, inançlı ve kimliğine sahip bireylerden oluşan bir toplumu inşa etmeyi hedeflemiştir. Onlara göre İslam ümmetinin liderliği ancak bu davaya bağlıdır.

Bu dava metaforu AKP iktidarında zamanla “kutlu dava” boyutu kazanmıştır. Bu metafora aykırı hareket edenler ise “davaya ihanet” etmekle itham edilmişlerdir. Son noktada sözü edilen dava, Erdoğan’ın cumhurbaşkanı seçilmesiyle bekası İslam’ın geleceği ile eşdeğer görülmüştür. Pragmatist duruşunu zihinsel iklim üzerinde inşa eden Erdoğan konuşmalarında davaya ihanet edenlerin trenden indiğini söylemiştir. Çünkü bu dava, AKP iktidarında “ümmetin birliği” ve “kutlu yürüyüş” (Yeni Türkiye Yolunda Daima Adalet Daima Kalkınma, 2015: 13) olarak taktim edilmiştir.

Emperyalizme karşı mücadele ile iç ve dış düşmanların bertaraf edilmesi ancak bu kutlu yürüyüşe inananlar sayesinde gerçekleşebilir algısı egemen kılınmıştır. Sol partilerin dillendirdiği “devrim” ile sağ partilerin savunduğu “dava” kavramları AKP’nin “kutlu yürüyüş”ü ile örtüşmektedir. Hepsinin ortak hedefi başında buldukları partiler aracılığıyla sisteme egemen olmaktır. AKP’nin “dava ahlakı” vurgusu yapmadan 2023 yılından itibaren Güçlü Türkiye üzerinden belirlediği (Güçlü Meclis Güçlü Hükümet Güçlü Türkiye, 2018: 9) 2071 hedefi ise bu kutlu yürüyüşün son merhalesi olan “Kızıl Elma” ülküsüdür.

2.Türkiye’nin İlk Kadın Başbakanı: Tansu Çiller

17 Nisan 1993’te Cumhurbaşkanı Özal’ın ani ölümü siyasette dengelerin değişmesine neden olmuştur. Başbakan Demirel, cumhurbaşkanı seçilmiş bu da Çiller’e başbakan olmasının yolunu açmıştır. Bu konuyu Erdal İnönü, DYP ile yeniden dirilen ve iktidara yürüme hayali kuran Demirel’in 1991 yılında cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini savunduğunu ama Özal’ın ölümüyle bu düşüncesinden vazgeçerek “Dün dündür, bugün bugündür.” Özdeyişinin arkasında yaşattığı siyasal mantıktan söz ederek özetler (İnönü, 1995: 360).

Çiller, Ankara’da 13 Haziran 1993’te DYP genel başkanı ve başbakanı belirleyecek olan İkinci Olağanüstü Büyük Kongre’ye Millî Eğitim Bakanı Köksal Toptan ve İçişleri Bakanı İsmet Sezgin ile birlikte katılmıştır. Demirel’in desteğini almadan ve partinin muhafazakâr tabanına rağmen delegelerin çoğunun oyunu alarak seçimi kazanmıştır (Çavuşoğlu, 2009: 151). Bu seçimle sadece Cumhuriyet devrimlerinin ürünlerini derleyen Çiller, DYP örgütünün alt kademelerinden geçmeden ve siyasi deneyimi olmamasına rağmen, doğrudan partinin liderliğine yükselmiştir (Sakallıoğlu, 2008: 227). Seçilmesini sağlayan unsurların başında azmi, başbakan olmak istediği için bireyciliğinin zirve yapması ve basının desteğini kaybetmesine rağmen Özal’ın yaptığı gibi kitle iletişim araçlarından faydalanması gelmektedir.

Seçim zaferiyle ne kadar “çetin ceviz” olduğunu ispatlayan Çiller, batı toplumu için de başbakan olmak için bütün şartlara haizdi. Çünkü modern bir eğitim almıştı. İngilizce ve Almanca biliyordu. Alışılmış Türk algısının dışında bir örnekti (Altınay, 2003: 312). Bu algıya şahitlik eden Amerika Birleşik Devletleri Başkanlarından Bill Clinton, yaşamını kaleme aldığı “My Life” isimli kitabında 1995 yılının Nisan ayında “Müslüman ülkelerin çok akıllı ve çok çağdaş görünümlü iki kadın lider Pakistan Başbakanı Benazir Butto ile Türkiye Başbakanı Tansu Çiller ziyaretime geldiler” demektedir (Clinton, 2004: 650).

Diğer taraftan Çiller gibi fazla deneyim sahibi olmamasına rağmen partinin il ve ilçe teşkilatları ile alt kadrolarında emek vermeden gelen Mesut Yılmaz da benzer bir biçimde ANAP’ın genel başkanı olmuştur (Sakallıoğlu, 2008: 228). Yılmaz’dan ziyade Çiller’in bir davetle siyasete girmesi ve parti tabanından gelmemesine rağmen hızlı bir şekilde başbakanlığa kadar yükselmesi Türkiye’nin siyasi geleneğinde kadınların alışık olmadığı bir haslettir. Çiller’e Türkiye’nin ilk kadın Başbakanı olmak nasıl bir duygudur? Sorusuna “Bunu ilk kadın Başbakan olarak görmüyorum. Ben de, bütün vatandaşlarımıza karşı bir büyük ana şefkati var. Belki o bakımdan biz kadınların rolü oluyordur” demektedir (Başbakan Tansu Çiller’in Konuşmaları, 1994: 25).

Kongredeki adaylara bakıldığında Çiller “yeni tipolojiyi”, Toptan ve Sezgin ise “Demirel tipolojisini” temsil etmekteydiler. İkinci bir Demirel dönemi yaşamak istemeyen delegeler Çiller’i desteklediler. Kongreyi kazanması bir arayış, bir değişim ya da bir direnişti (Çavuşoğlu, 2009: 152). Konuyu farklı açıdan değerlendiren Toptan, partili arkadaşlarının baskısına rağmen Cindoruk’un aday olmak istemediğini ve soluğu Rodos Adası’nda aldığını “Ama giderken de belli ki Demirel’e kızgınlığından ona inat Tansu Çiller’e oy verin diye arkadaşlarına talimat verdiğini” söyler (Yılmaz, 2002: 254). Sırtını köylü kesime verdiği için köylü partisi olarak bilinen DYP’li delegeler Çiller’i kongrede Cumhuriyet’in ilk kadın başbakanı olarak alkışlamışlardır.

Kongre, Türkiye’deki değişim ve yenileşme rüzgârının partiyi etkilediği gibi ona kentli görüntüsü kattığının da kanıtıydı. Ayrıca “Şehirlere, gençlere ve kadınlara hitap eden kimliğinin yanı sıra; ihtiyatla kullansa da küreselleşme söylemi Çiller’in kamuoyunda yükselen umut olmasını sağladı” (Öke, 2000: 31). Bu sonuç Çiller’in içindeki “ben”i ve hayallerini gerçekleştirme gücünü fark etmesine neden olmuştur (Çiller, 2009: 13). Ancak Doğu Perinçek’e göre Çiller, Amerikan vatandaşıydı (Perinçek, 1996: 228) ve başbakan olmaması gerekirdi. Demirel ise politika acemisi gördüğü Çiller’e hükümeti kurma görevi vermiştir. Gelişi her ne kadar “vitrini doldurmak” (Ağduk, 2009: 311) amacıyla yapılmış olsa bile Çiller siyasetteki varlığını sürdürmeye devam etmiş ve 25 Haziran 1993’te II. DYP-SHP birlikteliğinden oluşan 50. Koalisyon Hükümeti’ni kurmuştur. Başbakan Çiller’in Türkiye’ye yaşattığı ikinci ilk ise 1994 yılının Kasım ayında İsrail’i ziyaret eden ilk Türkiye başbakanı olmasıdır.

Çiller’in hükümetin başına geçmesini izleyen iki hafta içinde Türkiye’de; birincisi, 2 Temmuz 1993’te Sivas’ta², ikincisi de 6 Temmuz’da Başbağlar Köyü’nde yaşanan iki büyük katliamdır. Çiller, “burada ortaya çıkabilecek bir mezhep çatışmasının önüne geçmek amacıyla daha bütünleştirici bir tavır” takınmıştır (Darbazoglu, 2022: 168). Çünkü başında bulunduğu hükümet din konusuna ayrı bir önem atfetmiştir. Onun mecliste ve meydanlarda yapmış olduğu konuşmalara bakıldığı zaman Demirel’den geri kalmadığı ve Türkiye’nin sosyo-politik yapısının bir sonucu olarak popülist yaklaşımlar içinde olduğu görülmektedir.

Hükümetin diğer ortağı SHP Genel Başkanı İnönü de genel başkan ve başbakanın seçileceği DYP Kongresinden önce 6 Haziran’da partisinin DYP gibi lider değişikliğine gitmesi gerektiğini bu nedenle yapılacak ilk kurultayında aday olmayacağını açıklamıştır. Sonuçta 11 Eylül 1993’te yapılan SHP IV. Olağan Kurultayında Genel Başkanlığa Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Karayalçın seçilmiştir (İnönü, 1998: 250). Çiller ve Karayalçın’ın içinde yer aldığı hükümet, ekonomi alanında yeni kararlar almıştır. Buna göre “Vergi, bankacılık, ücretler, maaşlar, tarım kesimi, istihdam, KİT sistemi, sosyal güvenlik, kamu harcamaları, para ve döviz piyasaları üzerinde oldukça radikal düzenlemeler öngörüyordu” (Yılmaz, 2003: 129). Bu kararlar tarihe “5 Nisan 1994 kararları” olarak geçmiştir.

18 Şubat 1995’te ikinci kez yapılan bütünleşme kurultayında Hikmet Çetin, CHP genel başkanı seçilmiş bu nedenle Çiller başkanlığındaki 50. Hükümet, Hikmet Çetin’in devlet bakanı ve başbakan yardımcısı olmasıyla 27 Mart 1995 tarihinden itibaren DYP-CHP koalisyon hükümeti olarak devam etmiştir. 9 Eylül 1995 günü yapılan CHP’nin 27. Kurultayında ise bu kez genel başkanlığa Deniz Baykal seçilmiş bu da yeni hükümet kurmayı gerektirmiştir (Yılmaz, 2003: 184-192). 5 Ekim 1995’te Çiller başkanlığında kurulan 51. Azınlık Hükümeti TBMM’de güvenoyu alamadığı için 30 Ekim 1995’te çekilmiştir. Aynı gün Çiller başkanlığında ve Baykal’ın da Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olarak görev aldığı 52. Hükümet kurulmuştur (Gaytancıoğlu, 2020: 304). 20 Ekim 1991’de yapılan seçim sonrası Demirel ve İnönü başkanlığında kurulan koalisyon hükümeti, 20 Eylül 1995’de Çiller ve Baykal’ın yapmış olduğu görüşme sonucu bitmiş ancak 6 Mart 1996 tarihine kadar görev yapmıştır. Böylece Çiller’in Başbakanlığında kurulan DYP-SHP ve DYP-CHP koalisyon hükümetleri 2 yıl 2 ay 15 gün sürmüştür (Türkiye’de Koalisyonlar Tarihi, 1995: 19).

Çiller’i, Türkiye’de önemli kılan toplumun 1980 sonrası yaşadığı dönüşümün kadının rolü ve toplumsal statüsü üzerinde meydana getirdiği değişikliklerdir. İkincisi, tarihsel sürecin

---

²Hukukçular Derneği, 37 kişinin hayatını kaybettiği Sivas Olaylarını şöyle değerlendirmektedir: “Sivas’ta olduğu gibi ülkenin birçok yerinde hazırlanan komplolarla, batının ve emperyalist güçlerin rolünü gözden kaçırmamak affedilmez bir hata olacaktır... Aziz Nesin ve Sivas Valisinin şahsında simgelenen, yönetimlerin İslam düşmanlığına karşı, Müslüman halkın kitlesel tepkisidir” (Sivas Olayları Davası Toplu Savunma, İstanbul, Umut Kâğıtçılık, 1996, s.9). Bunun devamı mahiyetinde 5 Temmuz’da yaşanan Başbağlar Köyü Olayında da 33 kişi hayatını kaybetmiştir (a.g.e., s.97).

bir sonucu olarak siyasette erkek dilinin ve medyada da erkek zihniyetinin egemen olduğu bir dönemde siyasi aktör olarak kadının medyada nasıl kurgulandığı gerçeğidir. Ancak Çiller, gerek siyasi figür ve gerekse de Türkiye'nin ilk kadın başbakanı olmasına rağmen söylem ve temsil bakımından kadın dilini temsil etmemiştir (Demirkürek, 2011: 10). Çünkü her ne kadar hızlı bir şekilde başbakanlığın merdivenlerine yükselmeyi başarmış olsa bile bu kuru bir heyecanın ötesine geçememiştir. Tanzimat'la başlayan ve Cumhuriyet Dönemi'nde de devam eden iyileştirmeler ulus süreci içinde yeni ve batılı kadın inşasını amaçlamakla beraber siyasi arenada kadınların zihniyetini değiştirmeye yönelik yeni bir yenilik getirmemiştir. Bu nedenle onun bu makamdan ayrılması ile beraber erkeklerin egemenliğinde Zihnioglu'nun ifadesiyle "kadınsız inkılap" (Zihnioglu, 2019) süreci hız kesmeden varlığını sürdürmüş ve yapılanlar da kadınlara rağmen yapıldığı için "kadın inkılabı" olarak kök salamamıştır.

Çiller, her ne kadar DP geleneğinden gelen DYP'de genel başkan ve başbakan olarak görev yapmış olsa dahi babası Hüseyin Necati Çiller gibi gençliğinde sol gelenekten geliyordu. Siyasete uzun yıllar yön veren "yerinden oynatılmaz" taşlarından Demirel'in daveti üzerine büyük bir hırsıyla 23 Kasım 1990'da derin suda yüzmeyi öğrenmek amacıyla siyasete girmişti. Gelişi tabandan gelme bir değişimin sonucu olmaktan ziyade mevcut konjonktüre göre hareket eden Demirel başta olmak üzere Türkiye'nin siyasal yaşamını yönlendiren elitlerin tercihinin sonucuydu. Çünkü DYP'nin imaj yenilemesi kadar kendini akademik dünyaya tanıtmayı ve kentli seçmene değiştiğini göstermesi gerekiyordu. O günün şartlarında vitrin değişikliği için partinin kırsal kesime hitap ettiği gibi kentli kesime de hitap ettiğini göstermek için uygun bir figürdü. Ancak taşradan gelen kadın delegelerin "Kadınlardan lider olur mu?" eleştirisine Erzurum Milletvekili İsmail Köse, Diyanet İşleri Başkanı'ndan "Kadınlardan lider olur" yazılı fetva almayı zorunlu kılmıştır (Bildirici, 1998: 240). Alınan fetva talebi milletvekillerinin zihniyetini öğrenmek açısından önemlidir. Bu da RP-DYP koalisyon hükümetinin kurulması sırasında birçok kişiyi hayal kırıklığına uğratmıştır.

24 Aralık 1995'te yapılan milletvekili genel seçimleri sonucunda Refah Partisi (RP), oyların %21.38'ini almış ve 158 milletvekili kazanarak birinci parti olmuştur. Bunu %19.65'lik oy ve 132 milletvekiliyle ANAP, %19.13'lik oy ve 135 milletvekiliyle DYP, %14.64'lük oy ve 76 milletvekiliyle DSP, %10.71'lik oy ve 49 milletvekiliyle CHP izlemiştir (Üste, 1998: 159). RP'nin bu seçimde birinci parti çıkmasında üç neden etkili olmuştur: Birincisi, 1980'lerden sonra ekonomi ve modernleşme alanındaki gelişmeler taşra ile şehir arasındaki eşitsizliği artırmıştır. İkincisi, dışlanan ve horlanan taşralı kesimin büyük bir bölümünün kendini bu parti içinde tanımlamasıdır. Üçüncüsü de DYP ve ANAP'ın birleşmeyi sağlayamamaları ve kavgaları oyları RP'ye yöneltmiştir (Çakır, Can & Bora 1996: 10). DYP'nin de üçüncü parti olmasında üç neden etkili olmuştur: Birincisi, DYP seçimlerde devlet imkânlarını kullanmıştır. İkincisi, milliyetçilik söylemiyle sınırlı bir seçmen tabanına hitap etmiştir. Üçüncüsü de Çiller'in çizdiği laik Türk kadını imajıdır (Sakallıoğlu, 1996: 27).

Cumhurbaşkanı Demirel 53. hükümeti kurma görevini seçimden birinci çıkan RP’nin Genel Başkanı ve Konya Milletvekili Necmettin Erbakan’a vermiştir. Ancak Erbakan hükümeti kuramadığı için Demirel, seçimde milletvekili sayısına göre üçüncü gelen Anavatan Partisi’nin Genel Başkanı Mesut Yılmaz’a hükümeti kurma görevi vermiştir. “RP’yi dışarda bırakmak ve bazıları tarafından devletin siyasal olarak İslamlaştırılması olarak algılanan şeyi engellemek için Çiller ve Yılmaz’ın iki merkez sağ partisi bir koalisyon hükümeti kurdular” (Yavuz, 2011: 85). 6 Mart 1996 ile 28 Haziran 1996 tarihleri arasında görev yapan ANAYOL Hükümeti kısa bir süre sonra dağılmıştır. Bunu takip eden süreçte Çiller’in kendisine atfedilen yolsuzlukları aklama çabaları ile Millî Görüş geleneğinin devlette kök salmasına yönelik meşruiyet sorunu örtüştüğü için “kurucu elitler”in karşı çıkmasına rağmen RP ile koalisyon hükümeti kurmayı zorunlu kılmıştır. Erbakan başkanlığında 28 Haziran 1996 ile 30 Haziran 1997 tarihleri arasında RP ve DYP arasında 54. Refahiyol Hükümeti kurulmuştur. Bu hükümetin kurulması için de “Ortak Hükümet Protokolü ve Ekleri” belgesindeki taahhüt gereği iki yıl Erbakan daha sonra Çiller başbakan olacaktı.

Çiller, koalisyon hükümeti öncesi seçim propagandasını RP’yi Türkiye’nin çağdaşlaşma sürecine zarar vermekle itham etmiş ve listelerde halk olgusunu dışlayarak bunun yerine asker-polis birliği oluşturmaya yönelik bir çabanın içine girmiştir (Göymen, 1999: 126). Ancak bu olumsuz durumu onu Erbakan başkanlığında hükümeti kurmaya mahkûm etmiştir. Yaptığı bu hamle onun siyasete girerken sunduğu batılı ve modern imaja tezat oluşturduğu gibi muhafazakâr kesim ile arasındaki mesafeyi de artırmıştır. Fikir çatışmaları ile birlikte iki parti çelişkilerini yaşamaya devam etmiştir. Örneğin DYP’deki militarizm ve antimilitarizm arasındaki gidip gelmeler ile RP’deki İslam ve milliyetçilik arasındaki kavgalar birer zikzak olarak koalisyon hükümetine ilk zararı vermiştir.

Koalisyon hükümeti ikinci açmazı 3 Kasım 1996’da yaşanan “Susurluk Kazası” sonrası takınılan tavır nedeniyle yaşamıştır. Çünkü bu olay, “derin yapı”, “politikacı” ve “mafya” arasında kurulan üçgeni gün yüzüne çıkarmıştır. Ayrıca devlet içinde bulunan çelişkinin dinî kesimle laik kesim arasında olmaktan ziyade çeteleşmiş yapı ile halk arasında yaşandığını göstermesi açısından da önemlidir (Göymen, 1998: 148). Çiller, Susurluk Kazası’na tepkisiz kalmış, Başbakan Erbakan ise bunu “Fasa, fiso... Rantiyeciler medyanın abartması” olarak tanımlamıştır (Bican, 2012: 186). Daha önce 1 Şubat 1979’da Abdi İpekçi, 7 Mart 1990’da Çetin Emeç ve 24 Ocak 1993’te de Uğur Mumcu’nun öldürülmesi olayları İtalya’da uzun yıllar yaşatılan Gladio türü yapıların fasa fiso olarak tanımlanmalarının bir sonucudur. Bu konuda Erbakan ve Çiller’e yapılacak en büyük eleştiri onların da devletin köklü geleneklerine uyararak dikkatli davranmamalarıdır. Her ne kadar mafya, siyasetçi ve derin yapı tarafından oluşan şeytan üçgeni deşifre olmuş olsa bile toplumda oluşan olumsuz havayı zayıflatmaya yönelik “nefret doktrini” aklın istemlerine cevap verememiştir.

İslamcı sermaye fraksiyonu için bir dönüm noktası olan 28 Şubat 1997’de yapılan Millî Güvenlik Kurulu toplantısında açıklanan kararlarla “irtica”ya karşı başlayan ordu ve

bürokrasi merkezli postmodern darbe süreci RP'yi kapatma davası ile birleşince “DYP, başbakanlığın el değiştirmesi yoluyla, bunalımın atlatabileceğini düşünmüş. Çiller, bu konuda Erbakan'ı ikna etmiş ve Erbakan istifa etmiştir” (Öke, 2000: 151). Daha açıkçası sistemden kaynaklı üçüncü açmaz kendi endüstrisini yarattığı için Erbakan 18 Haziran 1997'de Cumhurbaşkanı Demirel'e istifasını sunmuştur. Etik olmayan bir önerme üzerinde inşa edilen bu yöntem bir yıl sonra iki partiyi bir arada tutmaya yetmediği için Refahiyol Hükümeti'nin felaketi olmuştur. Demirel, bunu bildiği için hükümet protokolü gereği başbakanlık görevini Çiller'e vermek yerine 55. hükümeti kurmak için “siyasal ağırlığını” ikinci defa Mesut Yılmaz'dan yana kullanmıştır.

Anadolu'da yaşamadığı için siyasi yaşamında da Anadolu'yu yaşatamayan Çiller bu süreçte sadece üç konuda iz bırakmıştır: Birincisi, “sarışın güzel kadın” (Gökmen, 1999: 9) olarak “sosyal yaşam”a merhaba demesidir. İkincisi, “Yeniköy güzeli” (Tecimen ve Bengisu, 2007: 62) olarak “ekonomik yaşam”a atılması, üçüncüsü ise “beyaz elbiseli kadın” (Süter, 2002: 19) olarak “siyasal yaşam”ını sürdürmesidir. Fiziki güzelliği, zenginliğini temsil eden ve Boğazın mavi sularına hâkim Yeniköy'de bulunan yalısı ile beyaz elbiseleri, Çiller'in siyasette başarısız olması için görünür nedenlerdir. Ama ondan daha güzel olan Marilyn Monroe, ABD başkanı ve Brigitte Bardot ise Fransa cumhurbaşkanı olamazken; Türkiye'de çelik gülüşüyle Çiller, aristokrat duruşlarıyla Pakistan'da Binazir Butto ve Bangladeş'te ise Begüm Halide Ziya ülkelerinin ilk kadın başbakanı olmuşlardır.

Diğer taraftan Çiller, İsrail'in ilk ve dünyanın da üçüncü kadın Başbakanı Golda Meir, İngiltere Başbakanı Margaret Teatcher ve Hindistan Başbakanı Indira Gandhi gibi popüler değildi. Örneğin 19 Ocak 1966'da Gandhi göreve başlamadan önce parlamentoda oyların çoğunluğunu almış, Hindistan'a her zaman hâkim olan Brahmin kastına ve Nehru hanedanına hitap etmiş ve dünya çapında efsane hâline gelen Gandhi'nin adını taşımaya devam etmiştir (Guillemette de La Borie, 2006: 90). Çiller ise aristokrat bir aileden gelmediği için geçmişi onu bağlamıyordu. Tüm bu tezatlarla rağmen başbakan Çiller belki de hiçbir tanıma sığmayan ve kendi rolünü oynayan müthiş bir dişi olarak siyasi arenada mücadele vermiştir. Onun bu tavrı biraz da Beauvoir'un “kadın doğulmaz kadın olunur” (Beauvoir, 1993: 231) gerçeğine benzemektedir. En fazla rol model olarak birçok kadın ve genç kızın “siyaset hayali” olmuştur. Çünkü siyaset o güne kadar Türkiye'de kadın erkek eşitsizliğinin en görünür alanlarından biriydi (Ayata & Gölgeioğlu, 2010: 137).

Çiller, Menderes ve Demirel gibi güçlü liderlere benzemiyordu. Ayrıca hiçbir siyasi geçmişi olmamasına rağmen sadece genç ve fiziki güzelliğe sahip olduğu için onların koltuğuna oturmuştu. Menderes'in sahip olduğu hitabet ile siyasetçilerin ifadesiyle Demirel'deki demagoji yeteneği Çiller'de yerini “gaf”lara bırakmıştır (Yıldız, 2002: 123). Menderes ve Demirel'in taşralı oluşuna karşılık kendisi kentliydi. Üstelik ABD'de eğitim görmüştü ve bir bürokrat kızıydı. Sol gelenekten gelmesine rağmen DP ile başlayan AP ve DYP ile devam eden milliyetçi ve muhafazakâr çizgiye sahip bir partinin genel başkanıydı. Türkiye'de her zaman köylülük kültürü; siyaset, ekonomi ve sosyal hayatın her noktasında

egemen olmuştur. Büyük bir medeniyet inşa eden İslam’ın bu sermayesinden istifade eden siyasal partiler ise büyük bir medeniyet üretememiş ve kendilerini köylülük üzerinden tanımlamaya devam etmişlerdir.

Sonuçta köylü bir partinin başına Çiller gibi yüzü batıya dönük ve “başı açık” bir kadının olması kabul gören Anadolu kadınının ruh yapısı ile tezat teşkil ediyordu. Türkiye’de seçkin kitle tarafından kabul edilmediği gibi kendisiyle yapılan bir mülakatta belirttiği gibi Anadolu kadınının dışında kentli kadınlar tarafından da kabul görmemiştir (Balçıçek Pamir’in Tansu Çiller ile yaptığı röportaj, Sabah, 23 Aralık 2002, s.15). Bunun nedenini Cumhuriyet’in kuruluş felsefesinde aramak gerekir. Çünkü “sarışın güzel kadın”ın genelde nevrotik, özelde ise narsist oluşu buna katkı sunmuştur. Ayrıca asık suratlı devlet adamları tipolojisine sahip bürokratik cumhuriyet elitleri de Çiller gibi bir prototipe tahammül edememişlerdir.

Çiller’in en büyük başarısı kendisinin de içinde yer aldığı kadınların cumhuriyet elitleri tarafından Kurtuluş Savaşı’ndan sonra birçok Avrupa ülkesinden önce Türkiye’de kadınlara tanıdığı siyasal, sosyal ve kültürel haklardan yararlanmasını bilmesi ile başlar. Bu nedenle kadınlar milletvekili olarak meclise girebilmiş fakat uzun yıllar yönetimde yer alamamışlardır. Ama Çiller, başbakan olarak bu şekilde oluşturulan “devlet feminizmi”ni yıkmaya başarabilmiştir (Unat, 1998: 328). Çünkü oluşan yeni burjuvazinin ve ulusçu ideolojinin temsilcileri olarak Kemalistler kadın haklarını bazı amaçlar için bir araç olarak kullanmıştır. Her ne kadar yapılmak istenen “erkek feminizmi”ni yıkmak olsa bile yeni burjuvazinin kökleri geleneksel aile ve onun devamı olan cinsiyet ilişkilerine karşı duyduğu samimi hoşnutsuzluğa dayanmaktaydı. Bunun da varacağı son nokta ulusçu demokratik özelemlerin bütün gözleri kör ettiği devlet feminizmiydi.

Demirel gibi siyaset yapan bazı “prototip”ler çoğu zaman ilahlaştırılmış ve çocukları olmadıkları hâlde kendilerine “baba” denilmiştir. Demirel’in “baba” figürüne karşılık Çiller “anne” ve “bacı” figürleri üzerinde yürümüştür. Örneğin “Size bir ana olarak geldim, bacınız olarak geldim, çünkü her şeyin ötesinde ben de bir anneyim... Hepimiz anneyiz. Bütün kadınları Doğru Yol Partisi’ne davet ediyorum. Analar, bacılar, gelinler. Refah Partisi Türk kadınının kazanımlarına karşıdır” (Altınay, 2003: 317) söylemini dillendirmesine rağmen RP ile koalisyon hükümeti kurmak mecburiyetinde kalmıştı. Bunun dışında siyasi yaşamın ötesini temsil eden gerçek yaşamda ise iki defa anneliğe adım atmıştı. Ancak anne imgesi Çiller’in söylemi içinde çoğu zaman eğreti durmuştur. Bunun yerine siyasete modernliğin sembolü ile giriş yaptığı ve kalıca kalmak istediği için de “bacı” imgesini kullanmıştır. Bu biraz da Çiller’in geleneksel kültüre sığınmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü erkek fantezilerinin öznesi olmaktan çıkmak daha onurluydu. Ayrıca daha dokunulamaz kadın kategorisine dâhil olmak imgesine sahip bacı, muhafazakâr kitlelerin oylarını da toplayabilirdi. Bu duruşu erkeklik üzerinde inşa edilen geleneksel toplumun işleyişine itirazdı.

Bazı okullar muhtelif tarihlerde bazı siyasetçilerin yaşantılarının keşistiği ilk merhale olabilmektedir. Örneğin Arnavutköy Amerikan Kız Koleji ile Robert Koleji, Çillerden önce 1944 yılında Türkiye’de siyasete yön veren başta Bülent Ecevit ve Rahşan Aral’ın (Ecevit) ilk defa karşılaşmalarına ve sonradan da evlenmelerine vesile olmuştu (Çetingüleç, 2000: 23-26). Rahşan Hanım; giyim, kuşam ve tercihleri itibarıyla sıradan insanların görüntüsüne sahipti. Lüks, gösterişli yaşam ve takı peşinde koşmamıştır. Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olmadığı gibi başka bir ek geliri de yoktu. Bütün harcamalarını eşinin maaşıyla yapmıştır. Hayatı boyunca sade yaşamayı tercih etmiş, sükûnetten hoşlanmış ve şatafatlı hayatın dışında kalmıştır. Yaşamı “balo” olarak tasavvur etmemiş ve zihnine kazılan “yoksulluğu” yok etmek için de yıllarını harcamıştır (Çetingüleç, 2000: 265). İki çiftin ortak noktaları olmasına rağmen hiçbir kadın, partinin arkaik kültürünü değiştirme konusunda Çiller gibi gündemde kalamamış ve onun kadar ilahlaştırılmamıştır.

Bu ilahlaştırma süreci uzun yıllar devam etmiştir. Kendisi sol kesimin dillendirdiği gibi “cumhuriyet kızı” olamamış ancak o günün erkeklerinden çok daha cesur davranmıştır. Örneğin kurucu elitlerden gelen baskılara boğun eğmediği gibi RP ile hükümet kurma cesaretini göstermiştir. Bunun için de ölümüne direnmiş ve tarihin tekerleğini lehine döndürmüştür. Bunu yapmakla da ailesinin kendisi için ördüğü kozanın içinde dilediği gibi yaşamayı tercih eden “Maskeli Leydi” (Bildirici, 1998: 29) rolünü oynamıştır. Türkiye’nin 22. başbakanı olarak siyasetçilere karşı tuttuğu gizemli kadınsı duruşunu, takındığı bu “maske”yle sürdürmüştür. “Maskeli Leydi” aynı zamanda Zorro’nun maskesidir. Çünkü o da İspanyol asilzadesi Zorro gibi varlıklı bir ailede yetişmiş, ABD’de de 16 odalı lüks bir malikâneye sahip olmuş ve henüz 30’lu yaşlarında İstanbul Boğazı’nda bir yalıda yaşamıştır. Ayrıca “Halkı ezen hâkim sınıflara halkın yanında yer alan ve halkla beraber halk için mücadele eden Zorro gibi bir cesur yürek ...” olmuştur (Çiller, 2002b: 171).

Zorro gibi bir cesur yürek olmasına rağmen Çiller başarısız olmaya mahkûmdur. Çünkü oportünist davranmıştır. Politik dönüşleri, duruma göre politikalarını ve söylemlerini değiştirmesi ile iktidarda kalmak için her bedeli ödeme çabası içine girmesi siyasal düşüşünü hızlandırmıştır. Verdiği sözleri tutmaması, vaatlerinde ve siyasal söyleminde yaşadığı açmazlar en büyük zaafiydi. Bu da Demirel’in “Dün dündür, bugün bugündür” özdeyişine benzemesi açısından ilginçtir. Ayrıca Demirel’in parti içinde kurduğu kişisel bağ, sahip olduğu otorite, kontrol ve statükoyu değiştirmek için sarf ettiği çaba ile Menderes’in partilileriyle kurduğu duygusal bağ Çiller’de yoktu. Çiller partililerle hiçbir bağ kuramamıştır. Bu konuda DYP’de devlet bakanı olarak görev yapan Cavit Çağlar, Çiller hakkında şunları ifade etmektedir: “Doğru Yol Partisi yönetiminin sergilediği tutum ve davranışlar, kendisinin varoluş nedenini oluşturan değer, kural ve ilkeler ile taban tabana zıt bir kimliğe bürünmüştür” (Turgut, 2024:557). Menderes’in ve Demirel’in parti mensupları üzerinde sahip oldukları karizma da Çiller’de yoktu.

Sonuç

Çiller, 1991’de DYP’den İstanbul milletvekili seçilmiş ve 1993 yılına kadar ekonomiden sorumlu devlet bakanı olarak görev yapmıştır. 1993-1996 yılları arası Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ilk ve tek kadın başbakanı olmuştur. 2002 yılına kadar fırtına gibi geçen siyasi yaşamı ile köklü bir siyasi geleneğin partisi DYP’nin genel başkanı olmuştur.

Başbakan olarak görev yaptığı süre içinde kadınlar cephesinde bile, kötü bir sınav vermiştir. Sarışın güzel kadın muhafazakâr ve ataerkil bir gelenekten gelen DYP’de siyaset yaparak partiyi değiştirme ve dönüştürme konusunda başarılı olamadığı gibi kadınların siyasi arenada önünü açmak misyonunu da üstlenememiştir. Taşındığı sarışın güzel kadın imajı evvela kendisine ve sonra da kadınlara zarar vermiştir. Bu da başından beri bir kadın olarak kendisini destekleyen hemcinslerinin zamanla partiden uzaklaşmalarına neden olmuştur. Portresiyle Türkiye’de siyaset yapmak isteyen kadınların büyük bir kesimini hayal kırıklığına uğratmıştır. Bunu kendisinden sonra siyasi arenada ciddi manada siyaset yapmak isteyen başka kadınların siyaset yapamamalarından anlamak mümkündür.

İlişkiler açısından da Demirel ve Çiller arasındaki “baba-kız” ilişkisi başlangıçta her ne kadar iyi gitse de siyasetin acımasızlığı yüzünden gerilmeye başlamış (Turgut, 2024: 657) ve zamanla sadece anılarda kalmıştır. Çiller, kentliydi ve modern eğitim almıştı. Laik cumhuriyete ve Atatürk devrimlerine olan bağlılığını her seferinde dile getirmiştir. Bu nedenle de her zaman yerli ve yabancı medyanın gündeminde olmuştur. Bir taraftan laik çizgiden taviz vermeden İslam Konferansı’na başını örterek katılmış diğer taraftan bir cumhuriyet kızı gibi Batı’da da Türkiye’ye karşı kadına yönelik oluşan algıyı yıkmaya çalışmıştır. Tüm bunlara rağmen Çiller deneyi, Pakistan Başbakanı Binazir Butto ile Bangladeş Başbakanı Begüm Halide Ziya gibi Doğu ve Batı toplumu arasında sıkışan bir prototipin kendi toplumu ile yüzleşmesi gerçeğiydi.

Genel başkan olarak başında bulunduğu DYP’yi her türlü siyasi baskıya rağmen kasaba partisi imajından kurtarmış ancak 3 Kasım 2002’de yapılan genel seçimle partisi %10’luk ülke barajını geçemediği için büyük bir hüznle siyaset dışı kalmıştır. Bu sonuç onun üçüncü dünyanın bir aktörü gibi zirveye çıkışı kadar düşüşünün de o oranda hızlı olduğunu göstermesi açısından ilginç olmuştur. Ayrıca hikâyesini de iyi yazamadığı için Türkiye’nin siyasi tarihini değiştirememiş bu da DYP’nin tekrar kasaba partisi olma sürecini engelleyememiştir.

Kaynaklar

Unat, N. A. (1998). “Söylemden Protestoya: Türkiye’de Kadın Hareketlerinin Dönüşümü”, (içinde): 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Türkiye İş Bankası Yayınları.

Ağduk, M. (2009). “Cumhuriyetin Asi Kızlarından 90’ların Türk Kızlarına... 1990’larda Bir ‘Türk Kızı’: Tansu Çiller”. (İçinde): Vatan Millet Kadınlar. Der: Ayşe Gül Altınay, İletişim Yayınları.

- Akın, D. (1995). Uçuran Holding Çiller'in Can Sıkıcı Belgeseli, Bilgi Yayınları.
- Altınay, A. G. (2003). Vatan, Millet, Kadınlar, İletişim Yayınları.
- Arzık, N. (1985). Demirel'in İçi Dışı, Milliyet Yayınları.
- Ayata, A., & Gölgeliolu, Ö. (2010). "Fırsat Eşitliği mi Sonuçta Eşitlik mi? 2000'li Yıllarda Kadın Kotası Tartışmaları", (içinde): Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları Eşitsizlikler, Mücadeleler Kazanımlar, Koç Üniversitesi Yayınları.
- Başbakan Tansu Çiller'in Konuşmaları 6 Ocak-30 Haziran. (1994). Başbakanlık Basın Merkezi.
- Beauvoir, S de. (1993). Kadın- İkinci Cins- Genç Kızlık Çağı, Payel Yayınları.
- Bican, M. (2012). 28 Şubat'ta Devrilmek, Truva Yayınları.
- Bildirici, F. (1998). Maskeli Leydi Tekmili Birden Tansu Çiller, Ümit Yayınları.
- Clinton, B. (2004). My Life, Alfred A. Knopf.
- Çakır, R., Can, K., & Bora, T. (1996). "Merkez Nasıl Çöktü", Milliyet, (Yazı Dizisi: 12-18 Ağustos 1996), 12-13 Ağustos.
- Çavuşoğlu, H. (2009). Türk Siyasal Yaşamında Doğru Yol Partisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çerezci, S. (2018). "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Kadın Bakanı Prof. Dr. Peyman Türkan Akyol'un Siyasi Hayatı", Belgi Dergisi, C.2, S.16, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay., Yaz 2018/II, ss. 820 – 844.
- Çetingüleç, M. (2000). Rahşan, Sabah Kitapları.
- Çiller, T. (1987). Dış Borçlar Tahmin ve Analiz, TÜSİAD Yay., No: TÜSİAD-T/87.12.106.
- Çiller, T. (1995). Türkiyem, Ankara.
- Çiller, T. (2002a). Değişim ve Demokrasi Söylemleri, Doğru Yol Partisi Yayınları.
- Çiller, T. (2002b). Çiller ve Çiller, Doğru Yol Partisi Yayınları.
- Çiller, Ö. U. 82009). Sırrın Sırrı, Doğan Yayınları.
- Danzikyan, Y. (1997). "'Dava Partisi' Olarak DYP", Birikim, Aralık, Sayı: 104, s.75.

- Darbazoğlu, H. (2022). Türk Siyasal Hayatında Popülizm: DYP-SHP Koalisyon Hükümeti Dönemi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, T. (2004). Adalet Partisi İdeoloji ve Politika, İletişim Yayınları.
- Demirkürek, İ. (2011). 1980 Sonrası Değişimin Işığında Kadın ve Liderlik Olgusu Tansu Çiller Örneği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dıvarcı, İ. (1996). Türkiye’de Siyasi Parti İdeolojisi ve Sosyal Köken İlişkileri (DYP Örnek Olayı Üzerine Bir İnceleme), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğru Yol Partisi Seçim Beyannamesi, (1987). DYP Yayınları.
- DYP Seçim Bildirgesi. (1991). DYP Yayını.
- Erel, N., & Bilge, A.. (1994). Tansu Çiller’in Siyaset Romanı, Bilgi Yayınları.
- Erim, N. (2007). 12 Mart Anıları, YKY.
- Gaytancıoğlu, K. (2020). Türk Siyasal Yaşamında Hüsamettin Cindoruk, Tekin Yayınları.
- Göymen, Y. (1999). Sarışın Güzel Kadın, Doğan Kitapçılık.
- Guillemette de la Borie. İndira Gandhi, Maren Sell Editeurs.
- Güçlü Meclis Güçlü Hükümet Güçlü Türkiye. (2018). AK PARTİ Yayınları.
- İlyas, A. (2015). Milli Mücadelede Önemli Bir Şahsiyet: Ali Saip Ursavaş, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/9 Summer, p. 235-246.
- İnönü, E. (1995). Anılar ve Düşünceler 1, İdea.
- İnönü, E. (1998). Anılar ve Düşünceler 2, Yorum Kitapları.
- Kısakürek, N. (1989). Çile, Büyük Doğu Yayınları.
- Kocaoğlu, E. (2003). Ankara Anıları, İyidam Yayınları.
- Menderes A. (1992). Ve Siyasette Yeni Yönelişler, Akçağ Yayınları.
- Mert, N. (1999). “Seçimlerden Önce Merkez Sağ”, Birikim, Nisan, Sayı: 120, s. 40.
- Öke, M. K. (2000). Çillerli Yıllar 1993-1997...Küreselleşme Sürecindeki Türkiye’de DYP’nin Kimlik, Söylem ve Siyaseti, Doğru Yol Partisi Yayınları.

- Perinçek, D. (1996). Çiller Özel Örgütü, Kaynak Yayınları.
- Perrier, G. (2018). Dans La Tête De Recep Tayyip Erdoğan, Actes Sud.
- Sakallıoğlu, Ü. C. (1999). Muktedirlerin Siyaseti, Ç.:Cahide Ekiz, İletişim Yayınları.
- Sakallıoğlu, Ü. C. (2008). “Tansu Çiller”, (içinde): Türkiye’de Liderler ve Demokrasi, Kitap Yayınevi.
- Sakallıoğlu, Ü. C. (1996) “24 Aralık 1995 Alacakaranlık Kuşağı Seçimleri”, Birikim, Ocak, sayı:81, s.27.
- Sakallıoğlu, Ü. C. (1994). “Doğru Yol Partisi: Bir Kimlik Bunalımının Parametreleri”, Birikim, Ekim, Sayı: 66, s. 20.
- Sivas Olayları Davası Toplu Savunma. (1996). Umut Kâğıtçılık.
- Süter, Ş. (2002). Beyaz Elbiseli Kadın, : Fast Yayınları.
- Süter, Ş. (2004). Merkez Sağda Tapu Kavgası, Maviyağaç Yayınları.
- Tecimen, H., & Bengisu, B.. (2007). Köşk’e “Gül” Harekâtı, Akış Yayınları.
- Tosun, T. (1999). Türk Parti Sisteminde Merkez Sağ ve Merkez Solda Parçalanma, Boyut Kitapları.
- Timur, T. (2014). AKP’nin Önlenebilir Karşı-Devrimi, Yordam Kitap.
- Turgut, H. (2024).Cavit Çağlar Fırtınalı Bir Yaşamöyküsü, Doğan Yayınları.
- Türkiye’de Koalisyonlar Tarihi. (1995). Hazırlayan: ABC Basın Ajansı, Milliyet, Yazı Dizisi: 24-27 Eylül.
- Üste, R. B. (1998). Türkiye’de Seçim Sistemi Arayışları –Bir Alternatif Model- (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalçın, F. K. (1998). Hangi Lider Daha Zengin Kim Nereden Nasıl Buldu, Öteki Yayınları.
- Yavuz, M. H. (2011). Erbakan’dan Erdoğan’a Laiklik, Demokrasi, Kürt Sorunu ve İslam, Çev: Leman Adalı, Kitapyayınevi.
- Yeni Türkiye Yolunda Daima Adalet Daima Kalkınma, (2015). AK PARTİ Yayınları.
- Yılmaz, H. (2002). Köksal Toptan, Portre Biyografi Yayınları.
- Yetim, Y. (2000). Doğru Yol Partisi’nde Parti İçi Demokrasi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Yıldız, N. (2002). Türkiye’de Siyasetin Yeni Biçimi-Liderler İmajlar Medya, Ankara: Phoneix Yayınları.
- Yılmaz, Z. (2003). Murat Karayalçın, Elips Kitap.
- Zarcone, T. (2004). La Turquie Moderne et L’islam, Flammarion.
- Zihnioğlu, Y. (2019). Kadınsız İnkılap Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği, Metis Yayınları.

Extended Abstract

Tansu Çiller entered politics upon the invitation of Prime Minister Süleyman Demirel. She served as the minister of state responsible for the economy in the sampling organized between the True Path Party (TPP) and the Social Democratic Populist Party (SDP) under the chairmanship of Demirel. As a result of Demirel’s election as president, she was elected as the leader of TPP and the first female prime minister in the political history of the Republic of Turkey. Although the reality of Çiller, who has an inexhaustible “ambition”, “perseverance” that supports it, and a “resistance” that defends these two characteristics, holds the “female leader” formula in the world to a small extent, although she is the first female prime minister, this model was entered wrongly in Türkiye and failed. The article, written by scanning the sources to make a new reading on political history, is about Tansu Çiller, who served as Türkiye’s first female prime minister at a time when major transformations were experienced and the cold war ended.

During his time as Prime Minister, he had a bad test even on the women’s front. The beautiful blonde woman could not succeed in changing and transforming the party by doing politics in the TPP, which comes from a conservative and patriarchal tradition, and she could not undertake the mission of paving the way for women in the political arena. The image of a beautiful blonde woman he carried harmed himself first and then women. This caused her fellow women, who supported her as a woman from the beginning, to move away from the party over time. With her portrait, she disappointed a large segment of women who wanted to do politics in Türkiye. It is possible to understand this from the fact that other women who wanted to seriously engage in politics in the political arena after her were unable to do so.

The article, written by scanning the sources to make a new reading on political history, is about Tansu Çiller, who served as Türkiye’s first female prime minister at a time when major transformations were experienced and the Cold War ended.